

К. П. Криклива
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук,
доцент Ю. М. Нідзельська

Особливості вивчення кольору в межах сучасного мовознавства

Перш за все, необхідно зазначити, що колірна лексика вже слугувала об'єктом дослідження в лінгвістиці. Її розглядали в різноманітних аспектах: вивчалися механізми номінації колірного простору носіями різних мов, походження кольороназв та специфіка їхнього функціонування. У мовознавстві дослідженням кольору займалися такі вчені, як: Є. Бартмінський, А. Вежбицька, В. Гак, І. Голубовська, І. Ковальська, Г. Яворська, що, у свою чергу, зумовлює *актуальність* цієї роботи. Більше того, глибоку зацікавленість дослідників викликають стилістичні функції кольоронімів, формування нових значень на основі колірних визначень, символіка кольорів. *Об'єктом* дослідження є особливості функціонування кольору як репрезентації чуттєвого досвіду особи та соціуму в мові. *Предметом* є семантичні характеристики кольороназв та їхні конотативні компоненти. *Мета* — це вивчення специфіки реалізації кольоропозначень в сучасному мовознавстві.

Колір відіграє важливу роль у суспільстві, він допомагає орієнтуватися в просторі й часі, є засобом регулювання відносин між людьми. У мовознавчій літературі існує проблема уніфікації мовознавчих термінів, відтак використовуються такі позначення: *кольороназва, назва кольору, кольоропозначення, колірний термін, ім'я кольору, кольоронайменування, колірний прикметник, колірний епітет* (І. Ковальська, І. Бабій, П. Кей, О. Кучерук). Семантична структура назв кольору, як правило, ускладнюється іншим змістом. Джерелами виникнення кольороназв є полісемія (використання назв предметів, об'єктів природи з певним забарвленням для утворення нових назв кольору); лексико-морфологічні засоби (складні слова, спеціальні слова для передачі відтінків); запозичення [2: 189].

Пізнання мовних форм колористики відбувається і в концептах загальної мовознавчої теорії, коли вербалізація кольору пояснюється особливостями інтелектуальної діяльності людини. *Колір* — одна із репрезентацій чуттєвого

досвіду особистості/соціуму, що перебуває у складних взаємозалежностях стабільності / змінності, центричності / периферійності рефлексії на світ [5: 234].

Закономірним вважаємо той факт, що кольороназви привертають увагу мовознавців у галузі когнітивної семантики. Ґрунтовне дослідження цього аспекту подане в роботі А. Вежбицької *“Обозначение цвета и универсалий зрительного восприятия”*. Дослідниця звертає увагу на здатність кольоративів викликати певні асоціації, «малювати» у свідомості реципієнта прототип. Так, А. Вежбицька підкреслює етно-національну індивідуальність у сприйнятті, виокремленні та семантичному наповненні прикметників на позначення кольорів [2: 194]. На думку І. Ковальської, «семантична структура кольороназв у різних функціях видозмінюється від абсолютного переважання денотативного значення до його згасання й переходу на передній план конотативних компонентів» [3: 68]. Відтак, недивно, що колір стає маркером позитивної або негативної оцінки персоналії, явища або події [5: 236].

Лексико-тематична парадигма кольоролексем спектрально багата. До неї входять як лексеми на позначення власне кольору, так і образно-стилістичні одиниці, що позначають асоціативну колірну ознаку [6: 42]. Лексико-семантичне поле кольоративів складається з ядра (первинний шар лексики – пряма номінація, співвідносний з хроматичним і ахроматичним спектрами) й периферії – вторинні номінації, фразеологізми [2: 190]. Як це вдало зазначає Р. Фрумкіна, основою для вияву семантичних зв'язків між словами-назвами кольору є дослідження із психолінгвістики. Звичайні носії мови легко встановлюють тотожність між смислами кольороназв, це є «єдиним видом інформації, що може бути використаною дослідником, який не бажає залучати до опису наївної картини світу кольору власне тлумачення й лінгвістичну рефлексію» [4: 51]. Номінація кольорового континууму в англійській мові здійснюється через розгалужену лексико-семантичну мікросистему позначень кольору, кваліфіковану як семантичне поле. Саме прикметники кольору як відображення засобами мови основних перцептуальних колірних категорій займають чільне місце при номінації носіями мови колірного простору в їхній мовній картині світу [1: 7]. Кольоролексеми як носії інформації про навколишній світ є матеріалом для низки пізнавальних розвідок. У перспективі наукових досліджень знаходиться вивчення

кольоративів, які є матеріалом для аналізу національно-специфічних рис певних мовних моделей світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Венкель Т. В. Синтагматичні, парадигматичні та епідигматичні характеристики прикметників на позначення кольору в англійській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук / Венкель Т. В.; ЧНУ ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2004. – 20 с.
2. Іншаков А. Є. Основні засади дослідження колірної лексики в мовознавстві / А. Є. Іншаков. – Кривий Ріг: Філологічні студії, 2013. – №9 – 188 – 194 с.
3. Ковальська І. В. Особливості відтворення стилістичної семантики колірних лексем у перекладі (на матеріалі української та англійської мов) / І. В. Ковальська. – К.: Мовознавство, 1999. – 70 с.
4. Фрумкина Р. М. Цвет, смысл, сходство: Аспекты психолингвистического анализа / Р. М. Фрумкина. – М.: Наука, 1984. – 175 с.
5. Шевченко Л. І., Дергач Д. В. Колористика в сучасному мовознавстві: традиційне і нове / Л. І. Шевченко, Д. В. Дергач. – К.: Studia Linguistica, 2011. – №5 – 234 – 239 с.
6. Яворська Г. М. Мовні концепти кольору (до проблеми категоризації) / Г. М. Яворська. – К.: Мовознавство, 1998. – 50 с.